

KeKeT.C.
YAKIN..DOGU ÜNİVERS.İTESİ
FEN~ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ EDEBİYATI· BÖLÜMÜ

M.ezu.NİYET ÇALIŞMAS.I

DANIŞMAN: Doç= Or. BÜLENT YORULMAZ

Hüseyin Kuş.o

IVB

960105

1999-2000

Lefkoşa

K.K.T.C.
YAKIN OQĞJ ÜN\JERSİLES\
FEN - EDEBİYAT FAKÜLTES.i
TÜRK ·DİLİ ED:i;BİYATI BÔLÜMÜ

MEZUNİYET ·ÇALIŞMASI

1958 -1974A.RAS1CANLI HATIRALAR

Hüseyin Kuşo

IVB

960105

1999.- 2000

Lefkoşa

	Sayfa
I. ÖNSÖZ	i
It GİRİŞ	H-iv
m. METİNLER	v
1- 1958'e Ait Canh Hatıralar	
Feriha Kofalı	2
GüHn Öztürk	4
Mevhibe Kuşo	5
2- 1963'AitCanh Hatıralar	
Ayşe Yanık	8
Fatma İsa Erciyas	10.....
G.ülin öztürk	13
Halil Kara	15.....
Havva Gül	25
Mevhibe Kuşo	27
özel özçelik	29
SaHhRuso	31
Sıdika Güvenir	32

3- 1974'e Ait Canh Hatıralar

Feriha.Kofalı	35
G.ülin öztürk	37
Halit Erciyas	39
ibrahiro Koşer	41
Mehmet User	43
Mevhibe Kuşe	47
OsmanEres	49
ÖmerKofah	52
özeiözçeHk	55
Zarif Hanım	57

IV. DiZİN

ÖNSÖZ

Mezuniyet çalışmamda, Kıbrıs Türkü'nün yaşadığı ızawapları, çektiği
acıları biraz olsun verm

Kıbrıs Sorunu, Türk-Vunan kavgasından. doğduğı Rumların Etnosis
istemi ile tüm adada egemenlik kurma çabalarının, Türk Halkı tarafından
arunda tepkiyle karşılanıp yanıtlandığı bilinen bir gerçektir. Bu çalışmamızın,
mQçaçtere tarihimize olduğu Jsadar, Kıbrıs tşrlhine de bOyök bir katkıda
bulunapacağına inanıyorum.

Mezuniyet çalışmamda, çok iyi bilinen ve çeşitli yönleri değişik açılardan,
defalarca inc\$lenen Kıbrıs Sorunu ve Kıbrıs Türk Halkının yaşachkan
vurgulanmaktadır. Tarihte yaşanan acı gerçeklerin, olduğu gibi bilinmesi,
gelecek nesillerin bilgisine aktarılması, elbette ki gereklidir.

Geçmişte yaşananların bir gün de, gelecekte de, tekrar edebileceği
kuşkusuzdur. "Geçmişini iyi bilenler, geleceğini daha iyi hazırlar." g9rüşOne
katılarak, bu çahşmamın yararlı olacağı düşün~sindeyim. Bu nedenle de bize
bu konuyu mezuniyetçahşması olarak veren, DanışmanHoeşrn Ooç. Or. BO.lent
Yorulmaz' a ve anıianyla beni destekleyen herkeşe teşekkürlerim• sunarım.

GİRİŞ

Kıbrıs'dası, tarihler boyunca -stratejik konumu sebebiyle bir çok istilalara uğramıştır. Bir çok kolonilerin egemenliği altına girmiştir.

Osmanlı Devleti için Kıbrıs adası, konumu sebebiyle önemliydi. Osmanlı devleti için, Kıbrıs'ın fethi, Akdenizdeki bütünlüğü sağlayacak, hakim durumda olduğu Mısır, Suriye ve Filistin sahillerine inmesini kolaylaştıracaktı. Ayrıca adada bulunan korsanların ulaşımı engellemesi, Kıbrıs'ın alınmasını gerekli kılıyordu ve Kıbrıs 1571 yılında (H. Selim zamanında) Osmanlı topraklarına katıldı. Bu dönemden itibaren adada Türkleştirme hareketleri başladı. Osmanlı Devleti 1878 tarihine kadar, üç asır boyunca Kıbrıs'ı yönetti. 1878'den itibaren Kıbrıs geçici olarak İngiltere'ye devredildi ve Kıbrıs'ta sömürge idaresi başladı. Rumlar İngilizleri sevinçle karşılarken, Türklerin yüreğinde derin bir sızı oluşmuştu.

1900'ü yılları gelindiğinde, Rum İngiliz yönetimine karşı ayaklanmaya başlayacak ve adayı Yunanistan'a bağlama politikası izleyecektir. Bu amaçla 1 Nisan 1955'te E.O.K.A. (Kıbrıs Mücadelesi Örgütü) faaliyet göstermeye başlar. Önce Hakkakarşı olan kendi vatandaşlarına, sonra da İngilizlere ve Türk Halkına karşı harekete geçer. Bu karışıklıklar, bir süre sonra topluluklar arası çarpışmalara yol açtı. Her iki tarafta da çok kan akmasına neden oldu. 1958

1958 yılı Kıbrıs'ın en buhranlı devri oldu. Toplumlar arası çatışmalar çok şiddetlendi. Kıbrıs'taki Türkler, yok edeceği tehditinde bulunuyordu. Birçok Türk köyleri EOKA'cılarının hücumlarına uğrayarak tahrip edilmekteydi. Türkler, bu tehdit ve tahriklere dayanamayıp, "Belediyelerin ayrılması" ve "Taksim" lehinde mitingler düzenlemeye seslerini duyurmaya başladılar. 1 Ağustos 1958 yılında da Kıbrıs Türk Halkının Kurtuluş Mücadelesinden ve bağprıktan, T.M.T. (Türk Mukavemet Teşkilatı) doğmuştur. 1959 yılında Yunanistan, bu işin zorla ve kuvvet yoluyla halledilemeyeceğini anlayarak, Kıbrıs Sorununun çözümü için Türkiye'ye yaklaştı. Taraflar ortak bir karara vararak, Londra'da bir antlaşma imzalandı. Kıbrıs Türk Toplumuna adına Dr. Fazıl Küçük imzaladı. Bu antlaşmaya göre Kıbrıs'ta bir cumhuriyet kurulacak, cumhurbaşkanı Rum, yardımcısı ise Türk olacaktır. Bunun ardından Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında bir Garanti Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmalardan sonra, 6 Nisan 1960 yılında Artayasa kabul edilerek, Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi. Cumhurbaşkanlığına Başpiskopos Makarios, yardımcılığına ise Dr. Fazıl Küçük seçilmiştir. 16 Ağustos 1960 günü ise Garanti Antlaşmasından doğan haklarla Türk ve Yunan alayları Kıbrıs'a çıktı.

Aslında Rumlar Cumhuriyeti, Enosis'e bir sıçrama tahtası olarak görüyorlardı. Onlara göre, bu adanın Yunanla birleşme mücadelesiydi. 1 Nisan 1963 günü ise Makarios "Herşey sadece Enosis için" diyerek, mücadelesinin devam ettiğini bildirmişti. Belediyeler sorunu da çıkmıştı. Nitekim olaylar birbirini

takip etmiş VE cumhuriyet yıkılma tehlikesine girmiştir. 1963 yılına gelindiğinde, Rumlar Enosis'i gerçekleştirmek amacıyla, faaliyete geçmiş ve kanlı saldırılarına başlamıştı. Birçok olaylar olmuş ve şehitler vermeye başlanmıştı. 23 Aralıktan, 25-Arağa kadar, bu çatışmalar devam ettk 25 Aralıkta Türkiye'nin müdahalesiyle, çatışma~ardur<:iurulduBölgesel olarak çatışmalar, 1974'e kadar devam etmekte idi. 15 Temmuz 1974'te Rumlar, Enosis'i daha çabuk gerçekleştireceğine inandıkları, Gıivas'ı başagetirdiler; Makarios ise ingHizt~.rin yardımıyla, aday,ı terk etti. Enosisin hızla gerçekleştikilmesfrie ve çatışmalara başlandı. Adayı Yunanistan'a bağlamak için herşeyi yapıyorlardı.

Bunun üzerine Anavatan Türkiye 1960 Garanti anUaşmasmdı;ı yer alan; "Tehlikeye .quşen Kıbns'ın bağırsızlığını ve toprak bütünlüğünü kormak", maddesine .clElyanarak havadan ve denizden .cıkartma yapmaya başlamıştı. 22 Temmu:zigünü ise Anavatan Türkiye Güvenlik Konseyinin çağrısı üzerine, ateşkesi kapıl etmiştir. Türkiye'nin yaptığı hareket sonucu, bugünkü sınır çizilmiş, Kıpfiş'a barış ve mutıl..duk gelmiştir. Bundan sonra Kıbrıs Türkü, Kıbrıs Türk Feder~fiDevletini (13 Şubat 1975) arkasından da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'rlf (15 Kasım 1983) ilanetmiştir.

SOnuç)9larak Kıbrıs Türkü, Kıbns'ın İngiliz Sömürge İdaresinden, Yunan kolonisi idaç~sine geçmesini önlemiş, Kıbns'ta, Türk'ün onur ve şerefini çiğnetmemişJ)çok ağır bedeller ödeyerek, Kıbrıs'ta Türklüğe, bir vatan, bir devlet, bir Cül'l'ltiuriyet kazandırmıştır.

A

H31:NI,3"W 111

1.. 1958'E AİT CANLI HATIRALAR

Şiluradan (Yılmazköy) daha oyanda, Kördümen diye bir Rum kövü vardı. Çatışmaların başladığı vakit bu Kördümen Rumtan Ayvastlını, Şilura'ya salırdı. Göyük şiolannan guylı dargazdılar. O çukıflann içine da Ayvaad v~ Şilura'daki Türkleri, oanru canını gömdüler. Osdülerine toprak döküp geşdHer. tn9Hiz asgerleri da cı.Rumtan dutuphapise.addı, Ondan sonra da Rumtann cezasıbfünca, ingHizier hapısdakt Rumların hepsini da alıp Gönyeli ovasına saldı. tngilizler, Gönyelilerin Rumlara hmer olduğunu bilirdi. Çünkü Ayvasıl'daki çatışmada bir da Gönyeim genç bir öğretmen olan Mustafa Yılçın da öldürüklüydü. Onun için Rumları, Gönyeli ovasına buragdlıdan sonra köv gavesine gidip, kövün erkeklerine; KördümenHer sizin ovEdara girdi, ovalan yakıpsonradaköve girecekler dedi.

Bunu duyunca, bizim kövün adamları da başladılar kövün içinde olı. ir erkekler da toplansın da heberaber ovaya gidsinner diye ıshk atıp goşdurmaya, sonra da ne butdularsa çapa, kürek, tırmık ahp ovalara yörüdüler. Obir.tarafda,,da.Rum~ar ova4arı yagmaya başladıydı. Rumtar ovalan yakarkan, bizimkiler ovalara girdi, çovumı orada öldürdüler. Sağ galannar da gaşdı. Ondan sqııra İngiliz asgerteri gelip, bizim kövdeki adamları dutar, hepsini okulun havtıasma toplar. Ovada öfen Rumların ayteteri da agrabaranın kimlerin öldürdüğünü bildiglerini söyleHer. Gönyeırlıların avgatı şimdiki Cumhurbagamız Denктаş da, o gün ovaya giden herkesin uruba!annı yagmasıı, yok etmesini söyler. Gönyelililer de urabaiarm bazısını yakaHar, bazısını da guylara atıp yok adetler. Ondan sonra, Rumlar tanımasın diye,

Denktaş Bey, bütün erkeklerin saçlarını, sakallanru tıraş eddirdive hepsine da beyaz göynek geydirdi. Madem ki bilirsiniz dedi hade söyleyin bakayım dedL Gönyeli halkı büyük gort,q.ı içindeyidi. Hiçbk evde erkek galmadıydı . Sonra İngilizler bizim erkekleri mahgemeye verdiler. Mahgerne aşağı ukarı 4-5 ay. gadar devam eddi. Amma mahgemenin sonımda hiçbir glşi da hapis olmadı. Hepsi da gurtuldu. Denktaş E3eyirnez, bütün kövü sıkıntıdan, gorkudan gurtardı. Rumlar da bize kin duymaya başladı."

Derlendiği Yer : Gönyeli.
Kaynak Kişi : Feriha Kafalı
İşi : Ev Hanımı
Yaşı : 69.

"O sifalar Tirikomo Babca'lar köyündeydik. Ben 7-8 yaşlarında bişeycUm. Babam öğretmenidi diye köy köy gezerdik Birgün o köyde köyün çocuklanyqe211 oynarken, böyfe köye yakını birkaç dane mağracık vandı, girdik birinin içine. O mağranm içinda, serili bir yorgan vandı. üstünde da sakallı bir adam yatırdı.

Sanki O adamı daha evv-etgprmuş gibiydim, çocuk akli ya, ilk başo'a tanıyamadım:Sonra, daha önce..fqtorafmı gördüğüm, İngilizlerden kaçan, Eokanın guruculanndan GıvıasıD9:lçh-ılJLlf'U tlinnadwı...Tabii gorl<çfım. Mağradan çıktım. Hade köye gidelim çabuk çfedim ve koşa koşa köye maçıücr1:51zımtci lere söyledim. Onnar da İngiliz asgerl~rıesöyledi. İngilizler mawm,pap,arıda:ıııcaıı geldiler. Onnara mağranın olduğu yeri gösterdim. Oraya giddHer ama onu bulamadılar. Galiba benigördüydü da qaçtı. Bu benim unudınağım çocukluk a.nımdır."

İDerlendiği l'ler : Yılmazköy,

Kaynak Kişi : GüHn ôztürk.

İşi : EmekliHemşire.

Yaşı :51

"Biz 56.57'lerde Büyük Gaymakhta otururduk. Orada Tür
gşnşıkık, Çok iyi giderdik birbirimizin. Garavolu asmaları, harp
verdiler. Ondan sonra Rum muhtarı, Törke evlerini dolaşmaya başladı. Rum
bize de geldi "Hüseyin Efendi" dedi, "al çocuk çocuğunu kaç kaç bizimkiler
birşey yapmasın, gahrsamz biz size yaramaz edemeyiz." Ertesi günün
çağırdık, oradan kaçtık gittik Ortaköy'e. Daha sonra oradaki evle
yandığım duyduk. Biz Gaymakh'dan kaçınca, Jk dane cırıaırs ağı
üz Oldi. Vele bitinan gelirlerdi bizi görmeye, Mevhit>emu deri-r di ba
severdik birbirimizi. Ortaköy'de. öfidare vardı devamlı. İngilizler gordu
kapıdan çıkamazdık dışarı. O zaman, devamlı İngilizlerin Rumları bir
gavga ederdi. Bir zaman sonra da Ortaköy'de gacıydık.

Lefkoşa'ya geldik. Gime Caddesinde Evkaftan ev kirafadık. Evin
da gaveciler yapmaya başladık. Gane bu caddede, SB'in başları gibi ha
d.ıklımdı. Aşaklandılar İngilizlere karşı. Bizim gane de, dıkları dıktımdı
İngilizler bizim gaveden atılan beş gaşa kola şişesini, gafalarına yedi
ablardı o şişeler ... Gene o gün bu caddede, o galabahğın içinde, çarşı
Hanım vardı. Morahydı. Bastıydı İngiliz cipi bu gadıncığı. Gert o
İngiliz'in bir Ford garajı vardı. Aha bu Vaktler Çarşısının oluğu
Yakdılar bizi, o lastik Jernasil yanardı, neisr çıkardı o gara dum
gitmez gözümün önünden. O gün başladı İngiliz bizimkileri je
Bizimkiler de o hisarın üstünden, daşlardı İngiliz çok çatıştılar o gün
yaralı vardı. Lefkoşa'da da devamlı ölüme vardı. Evden çıkıp, çı

Susardık suyunuz galmazdı, giderdik ingilize bardağı götürür gösterirdik genne da öyle izinVelfirdi alahm su. Goymazlardı çıkç:1hm <Jış:tn. Gene o vakıttar, benim goca, Hüseyir"iiiEfendi Bara gidecekdı bir gün, Ostü(lcl~cia. bir b.lçak vardı. YokJadardı ya p zaman barikatlarda, didik didi.k aranırdttı·la. geçesin. E benimki yetiştirnedi<ijtsin bıçağı. Altı ay mapus etti gendini ingUiz..G.oçinagrimigya'. da Urum mapı..l.tşhanesinde. Giderdik göreHm gendini.,şiHneik verirdi bize, Nerq~n buldun bunları diye sordum gendine, ütü hem lokma yaparım gardiyanlara dediydi, Daha neler vç:ırnefer, neyini anfadayJm başka. O gadar şey otdu roman otur. Zaterl anıactaman ki hepsini, gün be gün, her gOn b+aşka başka bir sürü olaylar varqf.<Arınadınmya böyle sankida tekrar yaşarım hepsini."

Derlendiği Yer : Lefkoşa.

KaynakKişi : Mevhibe Kuşo.

İşi : Ev Hanımı.

Yaşı : 68.

21cl 1963'E Ail CANL...I H.ATIRALAR

Ben, ailemin birliktede, Umasol'da oturdum. Evimiz Rum
Türkleri tarafından olduğu bir mahalleydi. Bir akşam üstüydü, hava oldukça
ve sıkıcıydı. Serinlemek için, evimiz dışarı çıkıp havada oturduk ve
etmeye başladık. Ansızın bir ses duyduk. Dönüp baktığımızda, R
gomşumuzun evinin önünde, bir Rumcibinin durduğunu gördük. Gibe
birkaç kişi, başJaddargomşunun evinin, kapısını çalmaya.

Anladığımız gadanyan, gomşumuz kapıyı açmak istemiyord
kapının açıldığını gördüm. O adamlar, gomşumuza birşeyler s
başladılar. Onlar gnuştukçş1 .gomşumuzun suratı, rengden rene
Ben gonyşmaıardan, hiçbir şey anlamadım. Çünkü Rumca bilmezdim
çokJ .d .Jadını çektiydi. Anneme "Vana gonşmaları tercüme et" dedim
göre, bu evim1r gomşumuzun üç oğlunu ararmış, gomşumuz
evde oJmaçlığını söylemiş, ama gene de aJıJarıar çok Jşır etmiş. B
adamların kç1pıyı kaktıp, ?;Orış içeri girdiklerini gördüğümde, çok ş
dt .urum JıstOne, annem t>,nj eve çağJrçh kapılan kapaçtıdı. Aşağı u
saat sonra gQmşt.unl, .lzi, .ın ~çıraçı bağırdığını duydum.

Annem dışarı çıgmamcı izin vermediği için, ben da
goşdurdum. Gomşumuzun üç oğlunu, Gibe doğru götürdükler
Gomşumuz d~l, kapının önOnde, Qğlulanru getirmeleri için yalvarıp
Bir tanesi dönüp, gomşgmuza birşeyler söyledi. Oğlula
yapmayacaklarını, birkaç saatHk. bir iş için aiaıKıannı, en erken bir z

getireceklerini, söylemişler. O gece, bizim komşu hiç uyumadı. Sütün gece acı acı ağladı, bağırdı. Bundan ben de rahatsız oldum ve uyuyamadım. Ertesi sabatı, bir çığlık sesi duydum. Bu sesler dışardan gelirdi. Sesler gidip gelip artıyordu; Çabucak geyindim ve dışarı çıktım. Komşu, imi, iz, oğlu Janm diye bağıırıyordu. Meğerşarn çtQn. gece .oğlu.ııann.ı götüren clbH Rumlar, .9nlan öldürerek, evin önüne atmışlar. Komşumuz kapırun qnQnd'e yere uzanmış ağlıyordu.

Birbiri-rini, hiç çekinmeden öldürmeleri, beni çok etgUedL .Komşurnun attığı çığlıklarsa, hala aklınıdan çıkmıyor."

Derneodü.ği. Yetir : Gime.

KaynakKişi : Ayşe Yanık.

işi : Ev Hanımı.

Yaşı :58

"O vakit Gaymaglıda otururduk. Ye.ğenimin oğlu HQseyin Rusq'ları haêeer geldi. Dedi ki "gözünüzü açın Rumtar.böğce GaymagJıyı basmayı düşünür." Bunun üzerine, gonugomşuyu bir telaş aldı. Gomşunun oğlu İbrahim geldi. Gocamın siliatını. istedi Gocam da "beri ~aş\\~,m, Q\\\\varıamam a\\ ıseri ş\\\\e.n" dedi. Bqot.ı duyarı g1.41m oytJncak, tüfeğini alıp yashğu.ı aftın~ goyarak yatağına uzandı. Ne be dedim .genne,.napacan onu. Gızurı da dedi bana, "onlar t,unu gerçek tüfek.zannedecek da gorkudacc,ıyım gendHerinL" O g.ecemiz.korku VE bekleyiş içinde geçti. Zanedersam edrafda gözcüler mi ne vardı bizim; birbirleriynan da haberleşirlerdi galiba saat yedi gibi gözcüler bize haber eddi. Hade kaçın/.da Rumlar gelir. Biz da o aceleynan, ne bulduysak dagdık üsdümüze, hiçbirşey almadan aceleynan gaşdık evden. Biri iki buçuk, obiri onbir yaşında iki gızırın aldım gucağ1ma, gonugomşuynarı beraber giddik, nere gidellersalac E öyle bir yerde toplandık, asıl gavmn ağzında. O gırtı, yakın gavır ıslık çalsa duyacam, ben çatsam o duyacak. Dedim vallahi burasda gafırsak bulacaglar bizi; gakin hade kaçalım. Birkaç gişi garşı çıgdıysada, ben dedim vallahi kaçıyom İsdeyen gelsin. Biraz daha ayanda da gırtı,ın ev varıdı. Çıgdık gocamınan oraşdan yürüdük oyanı taraf, giderkan dayımı çocukları gör<lü bizi, "aman hala gelin girin içeri" deyip aldılar bizi. Daha sonralan bizimkiler gelip, hepimizi alıp, Gimekapmın garşısındaki Çığ Sinemasına y.erleşdirdiler. Onun içinde yaddıg gagdıg sabah oldu, bagc kapının önünde gaşalarinan yeycek, çok acıgıydıg amma hiçbirimiz tokanmadık. Zaneddig Rumlar getirdi de zehirleyceg bizi.

Ne yersam bizimkiler getirmiş, 1e"J\m d\1e da V..J."(V.I.K. d\!le
seslenmediler bize. Öylen gene geldiler yemek getirsinler da o vakitöğrendik
biz, ne be dediler bize, yemediniz bunnan, biz da başka yemek getirdik. Neylsa
o sinemada üç gün üç gece yaddıggagdı, sırasında guldüğ vakit oldu ağladık.
Üç günden sonra, iki otobüs geldi, bizi ardan alıp Sarayönünün oralarda bir
camiye götürdü, iki gece de orda galdıkamma, -eamideyatıp gakma gonahdır
diye, ondan da aldılar bizi götürdüler şimdiki mahgemefere, birikigeee de onda
galdık. Sonra bizi işçiler Birliğinin olduğu yere götürdüler. Hiç unutmam, bir
palto gördüm bir gadımn üsdünde, aha benim da varıdt şimdi da hışbişeyimiz
yok üsdürnüzde başımızda. içimden geldi vallahi adlayım ondan aşşağa. O
saat başladım konuşayım gendi gendime, bagdım gocam geldi yanıma, notdu
dedi, dedim işde böyle maraz ederim, aha galmadı hışbişeyimiz adlayıyordum
aşşağa. E be gadın dedi ôana, "hade gerıdini düşünmen beni hem çocuklarını
da düşünmen," Neyisa uzun uzun konuşduk gocayrian orasıda, rahat eddim
biraz. Benden daha kötöleri da vandı onun içinde, benda döndüm, başlatm
onnara yardım edeyim, desdek olayım. Biribirimize yardım eddik, birkaç gün da
onun içinde geçirdik. :Ondan sonra bizi Atatürk okuluna götürdüler yirmi gün da
onda galdtk. Nihayet yol açıldı. Gocamınan ben, madem dedik yollar açıldı
gidelim Mandirez'e (Hamitköy), bir evimiz de onda varıdı. Çıgdıg yola gidelim,
yolda giderkan Rumlar çıgdı önümüze. Benim goca İsa Bey çok eyi Rumca
bilirdi. Başladılar, rumlarınan, İsa Beyi konuşmaya. Mandirez'e gidiyorum
desek, öldüreeeqler bizi, çünkü Mandirez'de birkaç Rum öldürölmüş. İsa Bey da

dedi Sihariye gidiyoruz aha. dağın üsdüne. Onda Rumlar olduğu için bize güvendiler, bıraktılar geçelim. Geçdik. geldik Mandirez'e evimize. Evimiz yüksekidi, görünürdü Gaymakh te ondan, gördüm şu yanar evim cayır cayır. O saat düşdüm yere galdım. O zamandan beridir tansiyon geldi bana hala daha da çekerim.

En sonunda istedik çocuğumuzu okusun da ev dudduk Ortaköy'den uzun zaman galdık .orda, daha sonra da Lefkoşa'dan ev aldım, o günden bura hep bunda oturdum."

Derlendiği Yer : Lefkoşa.

Kaynak Kişi : Faana İsa Erciyas.

İşi : Ev Hanımı.

Yaşı : 78.

"21 Aralık 1963'de Gaymakhdaydık. Ben .o zaman .okula gıdırdım. O üç kışının öldürüldüğünü duyduk. Hocalar bizi okuldan geri eve yolladık. zaman ortaokullar öğleden sonra..liseler sabah olurdu. Ertesi gün be öğleden sonra okula gıfüm; meğer sabah okula ateş açmışlar bizi gene yolladıar, 23 Aralık sabaha garşı ateş atmaya başladılar. Kapının önüne çıkamazdık. İki üç gün Gaymakhda galdıktah sonra, 25 Aralıkda dedi Gaymakt boşalacak. Bu Madllanın, bir kamyonu vardı. Bindik bu kami Bizi getirdHer Şahin Sinemasına O sinemanın içinde üç gün üç sandalyede yattık. Yediğimiz yemekleri da hiç unutmam kutubalığ biddıaydı. Üç günden sonra bizi Sarayönü camine götürdüler. Üç gün da galdık. Hepslniz pataniyarun üstünde dip dibe yatırdık. Üçüncü gün idarecilerinden Aydın Bey geldL Rahatlaylın diye "Kız Lisesinde o çoouklan Kız Yurduna götüreceyik" dedi. Babam da onlara güverıdı ve verdi. Yalrnz galmaya başladım bu çok zoruma giderdi. Yurtta ga gazetedede ablamla eniştemın gelinlikli fotoğrafm gördüm. Alhnda eniştem Ahmet Kemal'ın şehit olduğu yazılıydı. Rumlar tarafından esir alınıp hast ganı alınarak öldürüldüğü tahmin edildi. Bunu görünca şok oldum bayıldım

Şubatın sonuna doğru eniştem, Salih Ruso yurda geJdi beni aldı. önee gelemedi çürükü Rumlar Gaymaklıyı tuttuydu. Hamitköy'den da Lefk Ulemek için Gaymakh'dan geçmek gerekirdi. Benim yurtta gaıolqın n sı annemlerde Hamitköy'e gıfülerdi. Ben da eniştemınan Hamitköy'e gittik

galmaya başladık. 1964 Eylülünde okul açıldı. Hergün Hamitköy'den okula gitmek için otobüse bir mHyol yürürdüm. Okulda gaybettiğimiz bir yılımızı da Müdürümüz Leman Ferudun'un yardımıyla telafi ettik; işte böyle zorluklarla okuduk biz.”

Derlendiği Yer : Yimazköy.

Kaynak Kişi : Gülin Öztürk.

İşi : Emekli Hemşire.

Yaşı : 51

"Aralık 1963 Olayları; Rum tarafından atıldığımtz istihbarat sonucunda, Rumların Türk'lere saldırımları an meselesi idi...

Ben öğretmendirim. Bugün Kıbrıs Türklerinin ulaşmış olduğu özgürlük, can ve mal emniyetinin temelinde, ilkokul öğretmeninin çok büyük katkısı vardır. Gerek merkezlerde, gerekse köylerde şahsen Hkottii öğr-etmerii T.M.T.'nin birer mensubu idL.. 19 Aralık 1963'ten itibaren T.M.T.'ye ait tüm şehirler, gömülü olduğu yeraltından çıkarıldı. Bakımları yapıldı ve herhangi bir çatışma anında, hazır duruma getirilmişti. 21 Aralık akşamı Büyük Kaymaklı'dan Yeni Şehir Bölgesine, Voksot marka bir araba devamlı gidip geliyordu. Üçüncü defa Yeni Şehir'e geçip, Küçük Kaymaklı'dan Büyük Kaymaklı'ya gidişi, mücahitlerde şüphe uyandırdı ve bu arabayı durdurma emri aldık. Bulunduğumuz Karargah Küçük Kaymaklı Bay Pasında Üsküdar Bar idi. Petek Beyi Osman Efe, Üsküdar Barın damına üç piyade, iki de (Bren) otomatik tüfekli mücahit yerleştirdi. İki yfız metre uzakta arabanın yolu kesilecek, durmazsa ateş açılacaktı. Gece saat 10.00 sularında, arabanın gelmekte olduğu haberini aldık. Durdurulmak istenen yerde durmadı. Piyade ve breri taşıyan arkadaşlar ateş açtılar, fakat mermiler patlamıyordu.... Benim (sten) dediğimiz, İngiliz yapımı otomatik silahım vardı. Yeni gıcır gıcırdı. Şarjörü yerleştirdim ve tam önümüzden geçerken, Voksol arabasına bir şarjör mermi boşalttım. Arabadan kıvılcımlar çıkıyordu. Arabalı yolun bir sağ debenine çıktı, tekrar indi ve Yeni Şehire doğru yoluna devam etti. Görevli olan mücahitlerin mermilerinin patlamaması heyecanı yaşanırken, bir şarjör (20 adet) sten mermisinin sesi gerek komutanlarda, gerekse Karargahta

olar:arda, büyük bk panik yarattı. Çünkü bu Küçük Kaymaklıda duyulanlık Ateşti... O zamanlar Kıbrıs Radyosu son haberlerini 10A5'te okurdu. Arabcayı durduramayışımıza çok üzümüşüm. Komutanranmın aferin. demelerine ide seviniyordum tabii. 10.45 haberleri ağır yarah Rumun, öldüğünü haber veriyordu. Bazı. mücahit arkadaşlar; "vallahı eğer Rum poJişi geHp .araştırma yaparsa ben hiçbir şey yapmadım" veya bir diğeri "Bana ne oğlum benim silâhım bile yok" diyortardt .Bu arkadaşlarıma böyle söyledikleri için darılanlar olduğu gtbi onları davranışlarından öotayı tot<aftılamaya kalkışanlar da oldu. Ben ilkokul müdürlü~ünden emekliyim. Onlar KKTC Devleti'nin. en yüksek kademesindedirler..."

Derlendiği Yer : Küçük Kaymaklı.

Kaynak Kişi : HaHtKara.

İşi : Emekti Öğretmen.

Yaşı :.62

"Küçük Kaymaklı eski Muhtarı, meşhur Muhtar Yusuf'un evinin üst katında Celal Bayar Emin He birlikte Büyük Kaymaklı tarafından ve Polis evlerinden saldırıya geçebilme ihtimali olan Rum lan bekliyorduk. Alt katta emniyetlidir diye civardaki Türk ailelerinden 29 kişi vardı. Saat sabah 7.00 dolaylarında Hüseyin Ruso geldi. Bana ve Celal Hoca'ya moral veriyordu. "Hiç merak etmeyin arkadaşlar. Girnekapısı önündeki yollara Türk Bayrakları serildi. Anavatan müdahale edecek, Türk paraşutçuları ha atladı ha atlayıyor" dedi ve gıUL içimiz içitnize sığrruyordu sevinçten. Beklemeğe de devam Ediyorduk. Saat 10.30 dolaytarında aşağı kata indim ve biraz su istemek için. Bir de ne göreyim evin alt kati bomboş, insanlar gitmiş, Yenay admda bir genç 17-18 yaşlarında "Halil Abi beni size gönderdiler. Küçük Kaymaklı Halkı ve mücahitleri hepsi Hamitköy'e gittiler. Siz de gidesiniz." Celal Hocaya çağırdım. O önde Yenay isimli çocukla ben arkada, Küçük Kaymaklı'yı terk ediyorduk. üç şarjörük mermim kalmıştı. Küçük Kaymaklı meydanına geldiğimde, Muhtar Yusuf arkasında bindirdiği bir kadın, iki elinde de birer yastık yüzü dolusu birşeyler ile düşüverdi gözlerimin önünde. Torbanın birinden rolo halinde sanılmış beş liralıklar (5 KL) yuvarlanıyordu. Bir Muhtara baktım bir paralara, saniyelefe içinde çok şey düşündüm. Yapamadım. Raio halindeki paraları toplayıp yastık yüzüne yerleştirdim. Muhtara yardım ettim. Kızkardeşi imiş, felçli bir yaşlı kacını da omuzlaytp bir akrabasının evine gırıyordu. Muhtar sen niye Hamiyköy'e gitmedin, Muhtar; "Rumlar bana birşey yapmaz beni tanırlar, sen güle güle git"

dedi. Muhtar esir düştü Rumlara, sonra Türkler esir Rumları, Rumlar da esir Türkleri değiş tokuş etti, muhtar kurtuldu."

Derlendiği Yer : Küçük Kaymaklı.

Kaynak Kişi : Halil Kara,

İşi : Emekliöğretmen.

Yaşı : 62

"Küçük Kaymaklı'da hem berberimdi, hem de San Petek JV'te T.M.T. mensubu idi. Beraber acı tatlı çok anlanmız oldu. Çokseverken Berber Hasan'ı. Eşim Eylül 1963'te bir düşük yapmıştı. Ben her gün sabah saat 5.00'de öğretmenlik yapmak için Cihangir Köyüne giderdim. Berber Hasan'ın eşi Allah uzun ömür versin eşimi hiç yalnız bırakmadı. Bk haftadan fazla kendi kızı imiş gibi yakından ilgilendi.

25 Aralık 1963 Küçük Kaymaklı'yı terkederken önce Üsküdar Bar'a karargahımıza uğradım. Bomboştı. Hemen dibindeki eve, yani bacanağımın evine baktım çünkü eşim de o evdeydi bomboştı. Sıra ana caddeyi (Atatürk Caddesini) geçmeğe geldi. Rumun yaygın ateşi devam ediyordu. Yerde sürünerek yorun karşı tarafına geçebildim. Yukarı kalktığımda blokların (briket) yanında rahmetlik Hüseyin Ruso'nun cesedini gördüm. Başı Kuzey istikametinde kanlar içinde yatıyordu. Ruso'nun cesedini taşımağa karar verdim. Eğildim yüklenmek üzere iken on onbeş metre öteden bloklar arasından "Aman Allahım, yandım anam" diyen birinin sesini duydum. Ruso'nun cesedini bıraktım sürünerek sesin geldiği tarafa gittim. Bir de ne göreyim Berber Hasan değH mi? "N'oldu Hasan sen niye burdasm, niye Hamitköy'e gitmedin?". Berber Hasan "Ben yaralıym Halil gardaş. Ölecekmişim. Silahımı da alıp gittiler. Şeni bırak sen de git" dedi. "Hiç olur mu Hasan hade galk yukarı senin yaran yoktur" dedim. Hasan "Kalçamdan vuruldum bak" dedi, baktım. Hakikaten Berber Hasan'ı kalçasından giren mermi delip geçmiş ve diğer kalçasının içine

şaplanmıştı. Başladım düşünmeğe. Ölü Ruso'nun cesedini mi alayım, yoksa bana "öleceğim ağır yaralıyım" diyen Berber Hasan mı?...

Berber Hasan'ı yükledim nadas tartamın içinde Kiremitçi Ham Efendi'nin bahçesine, aşağı yukarı 500 metre kadar taşıdım. Orada Naci Adanalı'nın kardeşi Cemal Adanahjyr gördüm. Eski bir arabayı işletmeyi başarmış, bütün çocukları ve eşi arabanın içinde. "Cemal Berber Hasan'ı daal" dedim. Berber Hasan'ı çocuklarının kucağına yatırdı ve Hamitköy'e hareket etti. Bugün Allah'ın uzun ömür versin çok sevdiğim Berber Hasan hala yaşıyor."

Derlendiği Yer : Küçük Kaymaklı.

Kaynak Kişi : Halil Kara.

İş : Emekli Öğretmen.

Yaşı : 62

"24 Aralık akşamı idi. 9 kişilik bir grup mücahit Küçük Kaymaklı'nın en uç kısmında, Rum Mahallesi Büyük Kaymaklı Rumlarını takviye eden 1000 kişilik Yunan Alayı ile çarpışıyorduk. Küçük Kaymaklı'da elinde silah olan 47 mücahit vardı. ikisi komutan 45'şisi de grup grup Yunan Alayı'na karşı direniyorduk ... Gece yarısı idi. Hava çok soğuk. Heyecanın da etkisi ile titriyorduk da. Çünkü bu ilk Büyük Kavga idi. Küçük Kaymaklı çarpışmaları, Kıbrıs Türkü'nün akmadır. 47 mücahite karşı, Büyük Kaymaklı EOKA'cılara ilaveten 1000 kişilik Yunan Alayı, üç kez Küçük Kaymaklı'ya hücum etti. Her defasında geri püskürtüldüler.

Gece yarısını devirmiştik. Küçük Kaymaklı'nın emekli papazının evinde, üst kattan dışarıya ışık sızıyordu. Derhal evi sardık. Lastikçi Aziz ve Hasan arkadaşım ile yukarıya çıktık. Kapıyı omuzlayıp açtığımızda, karşılaştığımız manzara çok hazindi. İhtiyar Papaz yatağında yatıyordu. Belli ki üzerini dekiçtetmişti çünkü odası leş gibi kaka kokuyordu. Lastikçi Aziz, otomatik tüfeğini papaza yöneltti. "Dur Aziz! sakın ateş etme, bu zaten ölü ha var ha yok mermilerini harcama" dedim. Aziz öfke ile yüzüme baktı ve "Nedir Hoca söylediğin, Rumları zehirleyip, üzerimize saldıran bu papazlar değil mi? Kiliselerde her pazar, Rumların Türk kanı içmesi gerektiğini bu papazlar söylemiyor mu? Ve bu papazlar değil mi Eoka'cılar besleyip üzerimize saldıran?" Gördüğüm manzara karşısında, kanım eu-olmuştu: diyebilirim. Aziz'e "Bırak Aziz Allah bilir. Papazın altındaki çarşafı çekip alın. Dolaptan çarşaf

ıkarıp, altına serin. Su bardağını doldurun .. Kurumuş ekmeğinin kuru yerini kesip atın ve papazın daha yakınına getirin. Allan ona cezasını verdi zaten, bak fel olmuş yerinden ka1kamıyor" dedim. Söylediklerim bir bir terine getirildi. Odadan çıkmak üzere iken, papaz Türkçe olarak "Tann sizi korusun oğlum" dedi. Odadamıkhk. Lastikçi Aziz hala daha söyleniyordu. "Aşkolsun yahu Hoca bırakmadın." 10 dakika kadar sonra, Yunan alayına mensup bir asker beni, Hasan'ı ve Aziz'i otomatik tabancası ile 20 metre uzaktan açtığı, yuzum ateşi ile vuramadı. Ama biz onu elbombası ile etkisiz hale getirdik. lp ölmediğini bilmiyorum, yerde tepiniyordu. Silahının dip kısımları parçalanmıştı. Kanlar akıyordu. Aradan 35 yıl geçti. Papazı ldrmemekle hata edip etmediğim düşünüyorum ... Tann bizleri korudu."

Derlendiği Yer : Küçük Kaymaklı.

Kaynak Kişi : Halil Kara.

İşi : Emekli ğretmen.

Yaşı :62

"Küçük Kaymaklı 47 mücahittik. Büyük Kaymaklı Rumlarıyla 1000 mücahit... Yunan Atayırısı!<karşı 4 gün 5 gece direndik. Düşman Küçük Kaymaklıya giremedi. Mermi'nimiz tükenmese giremiyecekti de. Küçük Kaymaklı'dan Hamitköy'e ç~kilen en son mücahit benim ve arkadaşım Celal Bayar Emin. Çok kahramanlar vardır Küçük Kaymaklı'nın. Osman Efe, Spano Kamil (Hür), Mehmet Şakir, Halil Sermaye, Ozer Komando, Lastikçi Aziz, Hasan AH, Berber Hasan ve daha niceleri 47 mücahit ve bunların içinde Tuncay ve Fırat Yusufoğlu. Küçük Kaymaklı'nın ASLANLAR! ve bunların yanında, henüz çocuk yaşta olan 12-13 yaşlarında iki çocuk. Kasap Cemal Koççino topuğundan yaralanmıştı. Büyüklerinin mevzilerine mermi, su ve haber taşırlardı. Yürekları patlak iki çocuk. Cemal, uzun süre Belediye Pazarında daha sonra da Göçmen Köyü'nde kasaplık yaptı. Hayranlıkla Cemal'in cesaretine. Mermiler arasında gezindi Cemal'in bir askerlik işi idi sanki. Hiç korkmuyordu. Cemal Bugün sağlıklı nedeniyle kasaplık dahi yapamıyor...

Ya Hasan Salih, yoğurtçu Salih Dayının oğlu. O da 12-13 yaşlarında idi. Hasan çok uzun boylu olduğu için 17-18 yaşında gösteriyordu. Ama çocuktı. Ya ilkokul son sınıf ya da orta il. Sınıf idi. Hasan çok yavaş bir yürüyüşü de. Ağabeyleri Eray ve Türker Küçük Kaymaklı futbol takımında oynuyorlardı, her gün antremanlara gelirdi. Yani Hasan, sporcu ruhu da taşırdı. Mangal kadar bir yürek. Sanki boyu ile yüreği simetrik. Çok cesurdu. En uçta savaşan ağabeylerine ve bizim gruba mermi, cephane ve yiyecek taşırdı. Gözünü

öüdaKtan a'1wmaz.ct,. Bugün\le-rde o büyüdü. \\<.o\<.u\ öğretmeni oldu.

Sendikasmın•.(KT.O.S.) çeş\tli kcidemelerindeçaltışt,. Spor muhab,ö b\wı. O,
Hasan Has-türer oldu Gurur duyduğum iki çocuktan biri. Cemal Koççino ve
Hasan Hastürer gerçek Küçük Kayrriakhsavaşlarının iki Küçük Kahramanı."

Derlendiğİ•Yer : Küçük Kaymaklı.

Kaynak Kişi : Halil Kara.

İşİ : Emekli öğretmen.

Yaşı :62

"1963 Aralık ayının soğuk bir kış gecesi idi. O zamanki otaylar, o kadar içime işlemişti ki dün gibi hatırlarım. Havalarda soğuk olduğu için, erkenden çorbacddarımızı Jçip, öclalanmıza çekildik Yapacak başka birşeyiniz yoktu ki Rumlar gene azttmışlardı. Kıbrıs'ı, Yunanistan'a bağlamak isterlerdi ya Yata.klanımızla. uyumaya çalışırken, kapının gırnrdayarak itildiğini duydum OrtahğınhaHnt biHrdikya gorkudan nefesim kesildi!ydt

Biz, Rumların geldiğini ve içeriye dalıp, bizi öldüreceğini zannettik Çünkü evimiz, Rum bölgesine çok yakındı. Bizi gecenin yansında kesip bişeler, kimsenin haberi bile olmazdı. Bir kenara büzölüp, ne olacağını beklemeye başladım. Meğersam kapıyı çalan, bizim bir sokak uzağımızda oturan gomsuydu. Onlar da dışarda tuhaf hareketler sezmışler ve bize getmeye uygun görmüşlerdi. Babam onları almak için kapıyı açtığı sırada, bir gursun başının üstünden olanca hızıyla geçmişti. Demek ki Rumlar, gene başlamıştı...

Başımızı kapıdan dışarıya çıkaramaz bir hale geldiydik. Evimizin önü boş bir alan ofduğu için evden çıkıp, sığınaklara ulaşmamız tehlikeli olurdu. Ama evde da galamazdık. Tek çaremiz, avludaki yan duvarı delip, gizlice bir türlü sığınaklara ulaşmaktır. Babam da eline çapasını almış, bizi kurtarmak için duvarı yıkmaya çalışıyordu. Bizi sığacak kadar delik açınca, bir bir etayın, köyün içerilerine doğru başladık koşmaya. Beri kat versin sağsalim daha çok Türk olan biryere geldik. Biraz ilerimizde da çarpışan mücahitlerin mevzileri vardı. Orada

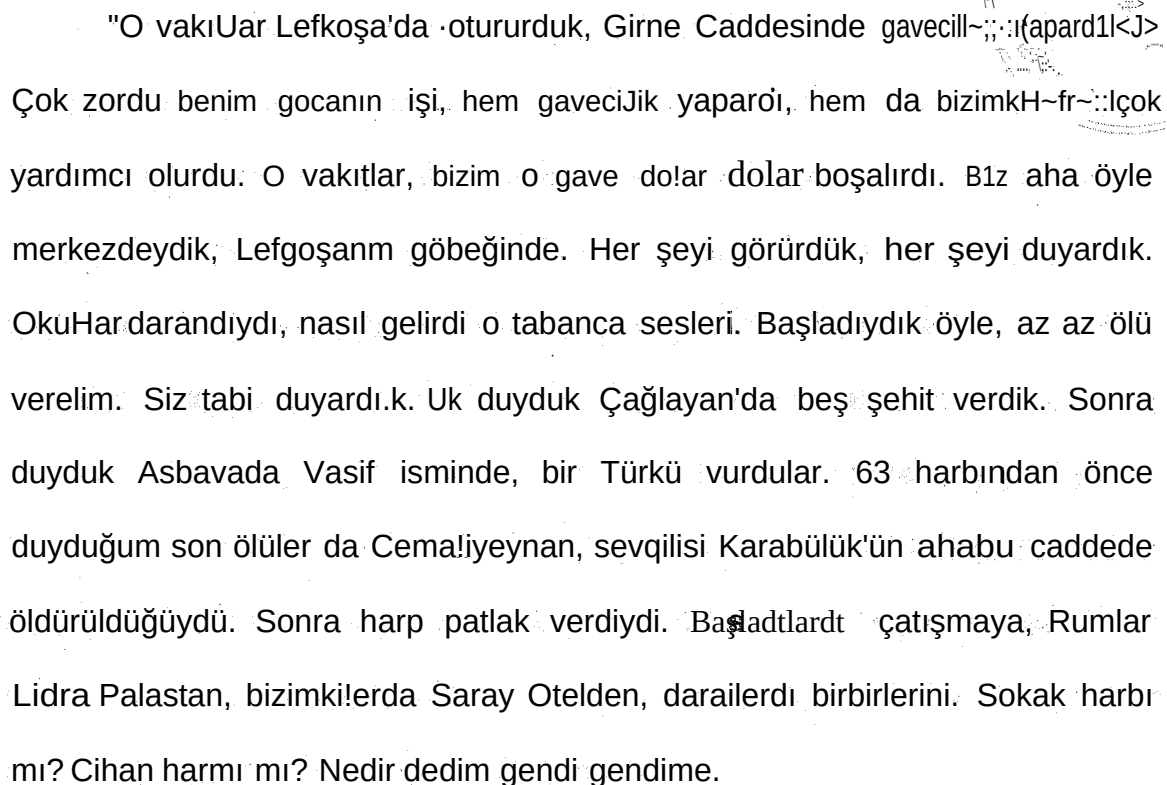
mücahitlerin konuşmalarını duyardık. Çok bitgindik. Annem uyumamızı istedi. Buna rağmen bir dakika bile gözümü kırpmadım. Vakit geçtik sonra, silah sesleri daha da çoğalırdı. Bir ara bir feryad sesi duyuldu. Bir mücahdimiz Rumların attığı gürşunla vuruldu. Hemen o anda da yere serildi. O sıralar güçlüğü olmama rağmen, bütün bu olanları anladım ve gorkardım. Bütün gecemiz korku içinde geçti. Sabaha kadar gözümüzü bile kırpmadık. Sabaha karşı taraflar ateş kes yapmışlar ve anlaşmaya oturdular. Bunu duyunca biraz rahatlar gibiy olduydum, ama çok sürmedi. Çünkü ölen mücahit, akşam bize gelen kadın oğluymuş. Kadının oğlu başında, ağladığını görünce, çok kötü olmuştum. Bu sıralar tarafların anlaşmasıyla, üzüntüyle sevinç birarada yaşıyordım. Fakat gene de bu çatışmalar bu ateşkes inan bitmedi, ta 74'e kadar devam etti."

Derlendiği Yer : Girne.

Kaynak Kişi : Havva Gül.

İşi : Ev Hanımı.

Yaşı : 53.

27

verandacrkdada çok beklediler. Gene bu 63 harbi vakti sırasında, bu evde 45 gişiydik. 4 dane aile geldi di bunçine, hiç akrabalığımız da yokdu. Geldiler govmad.ık ya insanları. Vallahi bu insanlar, epeyi da gat.dı. Kimimiz aç, kimimiz tok 2-3 ay gafdılar bunçiride. Sandalye, masa, minder<ne bulursak üstünde yatırdık. Yemek da. zor bulurdük. işte biraz gocam. getirirdif goydulardır genni yemek dağıtsın fakire fukaraya, ordan bize da gQırırk. Baktık yetmeyecek bize bu: Buz Fabrikası vardı. Bir gün açhkdan, karar verdiler soyacaklar bu fabrikayı. Vallahi da soydular di ha, bütün bütün o etler gelirdi evve v m. alar yerdik hep sanki da bayram olduydu bize. Zaten galaydılar, o harbi inde eriyip, çürüyecekti, atacaklardı hepsini.

Ondan sonra, bir anlaşma olur gibi oldu. Ortalık biraz sakinleştiydi. Bizde kalan aileler evlerine, köyelerine döndü. Daha sora da .giddik bu insanlara, çok eyi davrandılar bize. Tabi köylere gideceğimizde bir yığın eziyet çekerdik, didik didik aramrdık yolda. Bunun için da devamlı gidemedik, aramız kesildi. Bunun gibi olaylar vandı her zaman, bazen az, bazen çok, annaycağın hiç bitmedi bu çatışmalar, ite 74 harbına gadar, devam ettl böyle. Gene rahat değİUdik yani evimizde, tedirginidikdevamlı."

Derlendiği Yer : Lefkoşa.

Kaynak Kişi : Mevhibe Kuşo.

İşi : Ev Hanımı..

Yaşı : 68.

1993 yılında Köşklüçiftlik'te otururduk. Bu bana ve çocuklarıma, korku verirdi. Çünkü sınıra çok yakındı.

Beyimle birlikte, gece yatarken birileri gelip beyimi çağırırdı. Çünkü o teşkilattaydı>Ben çocuklarla yalnız kaldım. Ertesi gün 21 Aralık. Durum normalleşir gibi oldu. Gecesi gene olaylar çıktı. Tabi beyimden hafa daha bir haber yoktu. Olaylar kötüleşti, silahlar patlamaya başladı, çok korkmuştuk. Çocuklarım ve ben, ne yapacağımızı bilmiyorduk. Ertesi gün beyimden bir haber geldi,, hemen evi boşaltıp kaçmamızı istiyordu.

Ben böyle haber alınca, iki çocuğumun, evden birşey almadan, komşunun arabasına bindim. Öyle bir durumdaydık ki, arkamızda Rumların girdiği barikat, önümüzde ise Türklerin girdiği barikat vardı. Biz Türk barikatına doğru ilerlerken, Rumlar ateş açmaya başladı. İçimizde çok büyük bir korku vardı. Türklerin girdiği barikat, bugünkü Pizza Pronto'nun oralardaydı. Barikatı geçince, sanki tekrar dünyaya dönmüştüm. Sonra surlar içindeki Karakaş Apartmanı'na yerleştik. Onsekiz gün beyimden haber almadım. Çok kötü günler geçiriyorduk. Hem beyimden haber almamak, hem de komşuların gerginliği bizi perişan etmişti. Hiç unutmam, bir gece en büyük kızım Gülgün, babam öldü diye ağlamaya başladı. Biz de gendimizi tutamayıp, ağladık. Onsekiz gün geçtikten sonra, birisi gelip bana beyimden haber verdi. O sağdı. Tabii ben ve çocuklar çok sevindik. İki gün sonra da kendisi geldi, bizi aldı ve Köşklüçiftlik'de bir ermeni evi kiraladı ve oraya yerleştik, Orada

yaşarken, anne ve babamın yaşadığı köyün, Rumlar tarafından basıldığını ve Türklerin köyü terk ettiğini duydum. Bunun üzerine anne ve babamın gidecek başka bir yeri olmadığı için, bizim yanımla yerleşti ve uzun zaman onlarla birlikte burada yaşadık."

Derlendiği Yer : Hamitköy.

Kaynak Kişi : Özel özçelik.

İşi : Emekli Tarih Öğretmeni.

Yaşı : 62.

"63 hadiseleri çıktığı günlerden bir gün, tınrumdan eve gittiğimde, ailemden kimseyi evde bulamadım. Onlara birşey olduğunu düşünüp, kuşkulandım. Ne olduklarını veya nereye gittiklerini çok merak ettyidim. Evden dışarı çıktım. Yanı komşuların kapılarını çaldım. Onların da evde olmadığını gördüm. Yoldan geçen bir asgerciğe, durumun ne olduğunu sordum. Ondan Rum saldımsmdan gorkan Gayrrıakh türkleri'niri, Oskudaril, }arc:l-isiğiridiktanni öğrendim.Bunun üzerine ben da ailemi bulmak için o cıy.a.g. ettim. Q.r.ad: a ailemden birini göremedim. Rumlar oraya ateş açınca, herkesde bir panik başladı. Orada çocuğuyla birlikte olan, sağır ve dilsiz bir gadm gördüm. Bu gadnı sağır olduğu için gırşım s.es:erini duymadı. Ne olduğunun farkında değildi ve hangi yöne kaçacağını anlamıyadı. Ona acıdım ve çocuğu gucağıma aldım ve el işaretleriyle, beni takip etmesini söyledim. Ben gırşunların arasından çocukla birlikte, yolun karşısına geçerken,o arkamızdaydı. Üpanikiğinde, onun yaralandığını gördüm. O kadın yaralı haUynan, arkamızdan gelmeye devam etdi. Ben onları hastaneye götürdüm ve böylece hayatları kurtulmuş oldu. Bugün o çocuk hayatta ve 38 yaşlarında."

Derlendiği Yer : Küçük Kaymaklı.

Kaynak Kişi : Salih Ruso,

İşi : Şu anda Belediye ~,4ec:is üyesi.

Yaşı :63.

"Şimci Çok az hatırladığım köyüm Denya, Rurflar ve Türklerin ber.stper yaşadıkları ufak bir köyüdü. 63 olaylarının çıktığı gün, köye bir sürü Rum asgerr. geldi. Bunlar Türkleri yok etmek isterlerdi. Ben o zamanlar on iki yaşındaydım. Güçlüyüm etrafta olup biteni çok da iyi anlamazdım. Köyümüzü basan Rumlar, Türklerin teslim olmasını ve ellerindeki bütün silahları vermelerini istediler. Ama biz Türkler bunu reddettik. Eğer silahları teslim etmesek, Ayvası! ve Şillurada evleri yakdıkları gibi evlerimizi yıkıp yakacaklarını söylediler. Testim edersak da bizi serbest bırakıp, istediğimiz yere göç etmemize izin vereceklerini söylediler. Diğer köyler hakkında hiçbir haber alamayan köylülerimiz de buna inandı. Herindeki bütün tüfekleri de Rum testim ettiler. Birkaç gün sonra dört dane Rum asgeri geldi babamı istedi. Ona "köğünüzde TMT'nin silah deposu vardır. Bunun nerde olduğunu bize göster. Göstermessan seni öldürecek" dediler. Babam da bütün tehditlerine rağmen orıtarı "böyle birseyden haberim yoktur" dedi. Onlacı babamın nasıl olsa bu köyde gendi ellerinde olduğunu, belki daha sonra gonusur diye onu serbest bıraktılar. Daha sonra bütün Denya Türkleri okul ve camide toplandı. Elimizde çok az yeycek vardı. Bu çok az yeyceknan' yaşamımızı sürdürmeye çalışırdık. Bu arada da Rumlar Türk evlerini yağmalamaya başlamıştı. Brz artık çok zor durumda, dayanamayacak hale geldiydik.

Bir gün çok yükseklerde uçan bir helikopter götdük. O kadar bir yarc:iroa ihtiyacımız vardı ki, o helikopterin Türk mü Yunan mı helikopteri olduğuna

bakmadan .gömtéklerimiziçıkarp, .helikoptere doğru .sallamaya başladıkve.cını köye indirmeyi başardık. eij. oliYdan Türk, ingmz ve Rum komutanıanron hş,pşı da haberdar .olmuşlardı. ild gün sonra da Türklere.yardım .gönderildi. Açlıktan ve gorkudan biraz olsun gurtulduk. 21 gün burada esirlik .çektikten sonra, Türk yöneticilerin oğraşlanıyan üç dans kamıyon gönderildi ve Denya Türkl~rı sadece üzerindeki giydikleri elblselernan, en yakın Türk köyü olan DağYolu götürüldüler. Art•k içimizde ölüm gorkusu galmarnrştı. Burada rahat gavuşmuştuk."

Derlendiği Yer : Oağyolu.

Kaynak Kişi : Sıdika Güvenir.

İşi : Ev Hanımı.

Yaşt : 48.

3- 1974'E AİT CANLI HATIRALAR

Rumlar 58'de olan olaylar için, Gönyetimere kin besiynerdi. OnunitÇin Gönyeliyi yok etmek isdetierdi. Yegden bizim köve casus yoHadılar, asgari birliğin ve rn.evzHerinyerini öğrendiler. O zamannsr Rum tarafında işleyen, Türli:er da vandı.. Savaş olacağıın biten Rumlar, bizimkHerin bazılarına haber verd~er, baz.ılanna da vermediler. t4 Temmuz 1974'de, Rumlar mevzilerimizi bombatamaycrbaşladılar. Biraz sonra da, bizimkiler garşıhk vermeye başladı. Bizim.kövü çıkık..bombaladdarhem asgerin bölüğü· olduğu için, hem da.58'de olan Kördürrişn olayı için. O gün 18 gişiyi şehit eddUer. 20 Temmuz sabahı bütün, Gönyeli halkına sığınaklara veya güvenli beton evlere gitmeleri-söylendi. Bir hengamebirşey kövün içinde. Herkes yeycek ne bulduysa, ne alablldiysa alıp, goşdurdu mevzilere. Tabi dışarı çıkamayık ya, ne ihciiyacın vansa onun içinde göre.cedln: Başımızı bile, çıkarıp bakamazdık dışarı. Hem çok da dıkızıdı, ayaklarımızı uzadaeak yerimiz y.oğudu, benim ufak oğlan da gucağımdaydı, hiç gımıldamadan uyur uyanır; yer içerdik oraşca, 4 gürü 4 gece, galdık o mevzilerin tçinde böyle golaymızdı onun içinde galasın, gün geçiresin. Merak da ederdik ne olacak insanlarımıza diye, elimiz golumuz bağlıydı yani onun içinde. Sırasında tavıklara vereceğimiz küflü ekmekleri bile, tsladıp yedik <onun içinde. Hem korku çekdik, hem de eziyet o dört günün içinde. 20 Temmuz günü öncü giden bütün asgerler, öldürüldü. Bir bölük asgerin içinden, yanmzca bir gi.şi gurtuldu. Rum asgerleri Gönyeli ovalarına girdiler. Benim adam Ganmköv tepelerinde cepedeydl. Rumlar kövümüze sis bombası addı. Kövde göz gözü görmezdi. Addıgılan bumbatardan evlerimiz yıktldı, yandı. Cepedekiler; tepeden

bagdıglarında kövhlç görünmezmiş. Kövü öyle görtınca demişterki,. Gönyeli'de kimse galmadı. ne ganfar; ne çoluk çocuk hepsi giddi, artık biz gendi başımızın çaresine bak~hm.

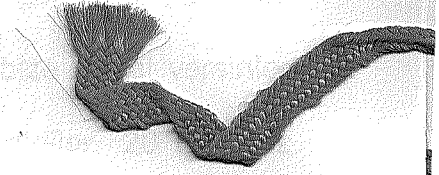
Rumlarda ovalardan giriyordu köve artık. Rumfann köve girmelerine az gal.a, Türk~şgerierigeldi. Gorkuynanuzaddım başımı, mevziden dışarı bagdım, bir sürü. pşrş.şüt havada, gögyüzü görünmezdi: Turk aşgerinin gelrne\$ıynan gurtulduk ~~peden gelen gocam bizi, biz da onu .sağsalıttı görünca çok sevindik Bi.~i da zaneddiydik dedi, hiçbiriniz gafmadtydt, köv dedi' hiç görükrneidi i.~dan. Velhasıl bu gadar olaydan sonra, hiç bir tane bile Rum giremedtGönyeH'ye..

Oerlendiği'Y'Sr : Gönyeli.

Kaynak.Kişi : Feriha Kofalı.

İşi : Ev Hanımı.

Yaşı : 69.

"1973'de Türkiye'den okulumu bitirdim geldim ve hastahane hemşire olarak çalışmaya başladım. 14 Temmuz 1974 gecesini bir ambulans geldi beni evimden aldı sonra birkaç hemşireyi de evlerinden aldı ve bizi Gıruçeşme Hastanesine götürdü. Hastanenin 3. katını tamamen boşalttık 1. Ve 2. katlarında yatıan iyi durumdaki hastaları ise taburcu etmeye başladık. Sırf gelecek yaralıları yer açılsın diye.

15 Temmuzdan 20 Temmuz'a kadar hastanede kaldık. O sıralar, Makaryosun İflos Samson birbirine girdiydi. Makaryosu atıp Samson'u gırdı. Çünkü Makaryos biraz daha güçlüydü. Onun için istemezlerdi. Gendi gendileriyle uğraştıkları için, çok fazla yaralı da yokdu. 19 Temmuz gecesini, bize herkesin ayakta kalması gerektiği söylendi. Ama Türkiye'nin geleceğinden haberimiz yokdu. O gece bize moral versinler diye, Doktor Küçük ve hastane başhemşiresi Türkan Aziz geldiler. 20 Temmuz sabahı yaralılar gelmeye başladı. İlk saatler kırk vokalın, daha sonra el gırsurı yaralıları gelmeye başladı. Hastanemiz sığmadığı için Atatürk İlkokulunu da hastane yaptık. İki sırayı birleştirip üstüne çilte attık, sıralar hep yatak oldu. Bir yığın aakatlar, yaralıları geldi. Ölüler geldi morg da sığmadı. Ölüler sokaklarda kokdular. Bir asger vardı yandıydı, geç buldular genni bize geldiğinde yaralıları hep gurt atmıştı. Çok acıydım genrie. Allaha şükür yaşadı.

Daha sonra, bizi Gıme Askeri Hastanesine aldılar. Orda da, bir süre görev yaptım. Buraya çok kötü vakalar gelirdi. Çoğunu Türkiye'ye yolladık.

Bizim hastanede bir da Rum gadın yatırdı. Bu gadın, askerin bir'inin silahını almış, üç Türkü vurmuş, diğer askerler de onu yaralamıştı. O gadını da hastanemizde tedavi ettik. Çünkü Rum Türk ayırmayıp görevimizi yapıyorduk. Türk askerleri; futbol sahasının altına inen bir sığınak buldular. Türklerden gorkan Rumlar oraya saklanmışlardı. Orda çıkan çatışmada bir Rum çok ağır yaralandı. A. ciligana ihtiyacı vardı. Gocamın gam uyduğu için gocam o Ruma gan verdi. Ama o Rum gene dafazta yaşamadı. Hastanede midesi patlayan bir yüzbaşı varde Qç dört gün baktım genne, beni çok sevdiydi. Ordaki hastalaman da çok eyLaolaşırdık. Ama artık Lefkoşa'ya gitmem gerektiği söylendi. Ben Lefkoşa'ya gitmem gerektiği söylendiğinde, ordaki hastalarım özellikle Yüzbaşı çok üzüldü. Lefkoşada göreve başladım. Bir gün Glrne'den, hastanemizin morguna ölü geldi. O da Gime'de gendine baktığım yüzbaşıydı. Onu görünce çok üzüldüm.

Derlendiği.Yer : Yılmazköy.

Kaynak Kişi : GüHn Öztürk.

İşi : Emekli.Hemşire.

Yaşı : 51.

"Kıbrıs'ta 20 Temmuz Barış Halkatı'ndan sonra, Rumlar Türk ordusunun, güneye gelememesi zaferini kutlardı. Kuzeyde da, Türk Halkı Türk ordusunun başarısını kutlardı. Güneyde yaşayan bizler, Rumların elinde çok ezildik. Her zaman gorkudaydık. Çünkü Rumların bize işgence yapacağı tehlikesi vardı.

BizirliQnda Larnaka'da, kasaba canlı, neşeli halini kaybetmiş, sanki da küsmüştü t')~yata. O gün, her zamanki gibi bir gündü. Kardeşiminan ben bahçede otQp.ırdık. Sokak kapısı aniden açıldı. Ellerinde silahlanyanan, birkaç Rum asgari, glrdi içeri. Merdivenleri inip, doğruca evimizin bodrumuna girdiler. Her gün da.g~lmeye başladılar. Gefmedikleri bir gün da yokdu. Yanımızda bir da asgerL kamp vardı. Kasaba teslim olduğunda, asgari kampman etraftaki evleri, yoklamaya başladıydı Rumlar. O gün gelen Rum asgerleri, sanki da farklıydı diğerlerinden. Gene bodruma indiler. Başladılar etrafı ganştırmaya. Biz hem gomşufar, harikat sırasında bodruma sığındığımız için, daha önceden dürbün, baddaniya, yorgan, radyo gibi eşyalar goyduyduk. Bunları gören Rum asgerter şüpelendiler bizden, evde asger saklarık diye. O gün da her zamanki gibi, b'izi sorguya çekip.gideceklerini düşündüydük. Gene da içimde, farklı bir gün olacakmış gibi geliyordu bana. Yanılmadığımı da gördüm. Annemi ve yaşlı dedemi sorguya çektikten sonra, gidiyorlarkan, .gözleri bana baktı. Rum asgeri, beni kolumdan tutup, çevirditer silahı üstüme. ,t\nneme "doğruyu söyle da bırakalım çocuğunu" dediler. Beni golumdan çekip, götürmek için arabaya

goydutar. Beni tam götürOyorlarkan, bize her zaman gelen Rum komutanlarından biri, onlarınan gonusdu ve beni onların elinden aldı. Hemen anneme koş.tum. Başladım hıçkırır hıçkırır ağlayayım.

O gün<benim içrn hayatımın en gorkunç günüydü. O günü hala daha unutamam./Şimdi bile, bana Barış Harikatı denildiğinde, gözümün önüne hıçkırır bu olay gelir.(.) günü şimdi yaşıyormuş gibi oluyorum."

Derlendiği Yt:31" : Gazi Mağusa.

Kaynak Kişi : Hatit Erciyas,

İşi : Memur

Yaşı :38.

Biz Lefkoşa'ya bağlı Türk köyü olan Koçat köyündeydik. Bizim onda ne çatışma oldu, ne bir şey. Biz savaşı görmedik ki. 20 Temmuz günü biz evimizin havlısında otururduk. Herkes kendi halindeydi, ne savaş ne mavaş. O gün Türkiye'nin yolladı-ı jetlerfr sesini duydum. Uç, biraz sonra da görünmeye başladılar d. etin eteklerinden.

Bizim köyün yanımızdaki Türk köyü olan, Margi (Çamhbel) köyü tam Rumun gübE:ğindeydi. Dört tarafımız Rum köyüydü, hiçbir yere geçamazdık. Ama genede hiç biri de bize saldırmadı. Ha, içimizde biraz korku vardı ama, gene de öyle aşın korku, eziyet zorluk çekmedik hiç. Yanmazca 1. Harekattan birkaç gün sonra, bazı Rum askerleri gelip bizim köye geldi. Köyün mugdarına dediler, köydeki bütün silahları toplayıp bize vering korkmaym da size bir şey yapmaycağık. Mugdar da onlara, "vaf. lahi. bütün silahlar köyün yurosunda, mevzilerde, köyün içinde bir tane bile silah yok. İsdetsaruz gidin mevzilere, versinner size." Bu lafın üsdüne Rumlar, hiçbir şeye da, hiç kimseye da tokanmadan çekdiler giddiler köyden. Bir daha da rahatsız edilmedik zaten.

14 Ağustos 1974'de II. Harekat oldu. II. Harekattan sonra ateşkes anlaşması oldu, bu anlaşmaya göre de Rum tarafındaki Türklerin, Türk tarafındaki Rumlar değiş-tokuş yapıldı. işte bize da bu değişme olayı için, birkaç dans basıyoduk köye, h-piriniz ne alabürsak aldık evden, b. d. k. basa. Canlı hayvan götürmemiz yasağıydı tabi ya, e, bizim da, aşağı yukarı bir 100 dane kadar koyun vardı. NapabHirdik ki o kadar şeyi. Gaçaeağımızı bilirdik diye

babam da ne alırsak kardır dey.ip.goyunnarı on lıra danesirie sattı bir Rumcuğa.
Zaten bıraksaydık da enlar paylaşacağıdı ya.

O gıtçacağunuz gün öyle bir galabalığıdı bizim köy> görecedin. Daha biz
gaçmadan, yibaşfadydı gelsin Rumcuklar, edrafdaki köylerden, sırf bizim
bıragdıkfarırrnzı paylaşsmnar diye. Yanı biz daha gaçmadan evferimiz
sahiplendi.yçfibJle.Yetişdirenalırdı, sahiplenirdi istediğini.

Köyçl~rıçıkdıg, götürdüler bizi Lefkoşa'ya. Orada bizi. Atıatürk İlkokuluna
yerleştirdileF.iE3azılan orda birkaç gün galdı. Biz daha önceden hastalığından
dolayı buralıyct>gelip, Digomo (Dikmen) köyünden ev alıp, oraya yerleşen
nenemin yaçıf11a gitmeyi garar)aldık. Zaten ablam da, nenemin arkasından,
hasdalık>bafüşİnesiynan ve o•da Barış Gücü asgeriniri. yc1rgımıynan, Lefkpş9'ya
gelip ardan da nenemin yarına yerleşmişti. Akşamadoğrudlkokuldarn.çılqp biz
da Digomoiyagiddik ve oraya yerleşdik. Kısacası, biz savaşıgörmediksayılr.!

berlendiğiYer : Gönyeli.

Kaynak. Kişi : İbrahim Koşar.

işi : Dülger.

Yaşı :40.

"15 Temmuz 1974 Pazartesiydi. Çok iyi hatırlarım, o gün sabah bir siir detime binip, Rum bölgesinde bulunan Amerikan Akademiyeyi katıldığım sınav sonucunu öğrenmeye gittiydim. Hiçbir şeyden haberimiz yoktu. Herhangi bir gün gibiydi".

Akademiden dönerken, çok mutluydum. Çünkü kazanmıştım ve tek düşündüğüm h~men eve gidip, bu güzel haberi ailemle paylaşmaktı. Eve dönerken>bt9f'l<esipanik içinde olduğunu gördüm. Sorduğumda "hade" dediler, "Türkler tar~fırıa." O günkü aklımla ne olduğunu anlamamıştım. Acaba büyüklerir nizir i~inlattıgt, 63 yılında da yaşanan ve savaş denilen şey bu, muydu? Meğer, Lefkqş~'da darbe başlamış.

Sınavı kazandığım fazla sevinememiştim. Yine de, Lamaka'ya giriş noktası olı.3p Küçük iskele dediğimiz yeşilhattan geçip, eve gidi.p, ~Heme müjdeyi vermek istiyordum. Bu yeşHhatta gelene kadar uzaktan birkaç el silah sesi dııııydum. Bisikletimi daha hızlı sürmeye başladım. Bu esnada Rumlara ait dükkanların kapandrğını gördür rt Evimizin yanında olan Türk polis nöbet noktasının yanında ise, büyük bir kalabalığın merak içinde Rum bölgesini izlediğini gördüm. Ben de aHenii bulmak için o kalabalı~ın arasına karıştım. Çünkü ailem de, evde olmadıkları için orada olabilirdi. Orada ailemi buldum ve yanlarından ayrılmadım. O esnada Rauf Bey radyodan çağrı yapmaya başlar ve bu çağrı gün boyunca tekrarlanır. "Heyecanlanmayın, sakın olun, bu Rumların Jç meselesidir. Bizimle hiçbir ilgisi yoktur."

15 Temmuzdan 20 Temmuz sabahına kadar, ne elacayık diye bir bektenti içindeydik. Halkın gözü kulağı, radyoda, televizyondaydı. Bu meyanda meşur iskele festivali de devam etmekteydi. 63-74 arası görüşmelerce seçilen ulaşım şekli uyarınca, Türkler Rum tarafına geçebilir, fakat Rumlar Türk tarafına geçemezdi. Şebibi de açıktı. Bize ihtiyaçları olmadığına, fakat bizim onlara ihtiyacımız olduğunu vurgulamak istiyorlardı. Bu ulaşım sınırlaması olmasına rağmen bu festival için Rumların Türk tarafına geçmesine izin verilmmişti. Türk bölgesinde, bu festivale gelen Rumların, aynı zamanda Türk mallarının da gözleniyordu. Niyetleri festival bahanesiyle, Türk mevzilerine girmek ve hepsini de karış karış öğrenmişlerdi de. O son festival hatırladığım diğer festivalden nazaran, çok sönük ve cansızdı. Çünkü, Rumlarda da Türklerde de büyük bir gerginlik vardı. 20'sinde harp çıktı ve o panayır olduğu gibi hiç bozulmadan orada kalmıştı. 18 Temmuz'da da, 16 yaşından büyük her Türk erkeği askere çağırılmıştı. Bununla birlikte, durumun ciddi olduğunu ve artık savaş çıkacağı anlaşılmıştı. Evde karan kadınlar da, yaralanma olanağı düşünülerek yara bezleri ve bunun gibi şeyler hazırlamaya başlanmıştı. Ve 20 Temmuz 1974 günü saat tam bir'de savaş başladı. Hemen bizi sokaktaki oyunumuzdan alıp, içeri soktular. Herkes evine kapanmıştı. Birleşmiş Milletler askerleri gelerek, "Bırakın direnmeyin, teslim olun. Rumlar size yangın bombası atmaya hazırlanıyor. Hepinizi yakarak öldürecekler. •Geri çekilin ve canınızı kurtarın" çağrısı yaptılar.

21 Temmuz sabah saat 8'de iskele düştü. Ateş başladı. Yavaş yavaş sokağa çıktık. Rum ve BM askerleri tarafından, hepimizin Cennet cennetinde toplanmamızı istendiler. Herkes sinemaya doğru yol aldı; Bu sırada askerlerimizin bütün üniformaları, Rumlar tarafından tanınmamak için teker teker yakılıyordu. Bunun yanında, tüm gece süren savaşın izleri de görünüyordu. Evler yıkık, elektrik yok, su yok, telefon yok. Anladık ki direnmeye devam etseydik, gerçekten hepimiz ölecektik. BM ve sonradan EOKA'cı olduğunu öğrendiğimiz bir grup asker tek evlerin kapılarını çalıp, hala güvenmeyenleri, sinemaya gitmelerini istediklerini söylediler. 21 Temmuz sabahı saat 8.30'da hepimizi sinemaya topladılar. Tüm Türk Halkı oradaydı. Bir saat bekleyişten sonra, herkes birbirine yorum yapmaya, akibetimizin ne olacağını sormaya başlamıştı. Daha sonra tümünün isteği üzerine erkekler toptutuktan ayrıldılar. Kadın ve çocuklar da öğlene doğru evlerine gönderildiler. Böylelikle erkekler esir kampında, kadın ve çocuklar da Türk bölgesine gönderilecekleri güne kadar, evlerinde yaşamaya çalıştılar. Ertesi günden itibaren, yaşam yine normal bir şekilde devam ediyor gibiydi. Dondurmacı yine kapımızın önünden geçiyordu; Akşamları ise herkes esir olan yakınlarımızın ziyaretine gidiyordu. Ta ki takas gününe kadar. Tabi, bu arada güvenli olduğunu düşünerek, İngiliz üs bölgesine kaçanlar da olmuştu.

5 Eylül 1974 günü öğlen yemeğimizi yedikten hemen sonra, daha önceden ailece planladığımız şekilde harekete geçtik. Babamın tanıdığı

Rumlardan öğrendiğimize göre o günün öğle vakûrun, kaçmak için uygun olduğunu. kararlaştırdık, üstümüze başımıza birşeyter atarak tarif ettikleri istikametten, kendi arabamızla, üslere giriş noktasına doğru harekete geçtik. Larnaka petrol rafinerisinin önünde bulunan, en büyük geçiş noktasında olan, barikatlarda durdurulmak istendik. Hemen önümüzde giden BM askerleri kamyonlarını bulundugu, konvoyun arasına girdik. Barikattan geçerken bizi farkedenden RUm>askerleri, durmadığımız için sinirlenip, havaya ateş açtı. Biz BM askerleri araştnda olduğumuz için, üzerimize ateş açması olanaksızdı. Havaya açtığı 2.3 etateşe karşılık, BM askerleri de onlara silah çevirdi ve Rumlar ateşi kesti. Bu şekilde BM bölgesine girdik. Girince, Rumların neden ateş açtığını merak eder BM askerlerine, neden ateş açtıklarını anlattık ve kim olduğumuzu belirttik. Bunun üzerine bize birşey olup olmadığını sordular. Sonra da bizi uğurladılar ve Oikelya yoluyla Pergama'ya {Beyarmudu) Türk topraklarına geçtik.

Böylelikle, 15 Temmuz'da başlayan ve 5 Eylül'de noktalanın kötü günler bitmiş oldu."

Derlendiği Yer : Gönyeli.

Kaynak Kişi : Mehmet User.

İşi : Müdür

Yaşı : 40.

"74'de evden çıktığında sağ dönüp dönmeyeceğimiz belli değildi. Buraşda ablukadaydık, hiç kapurnz yoğudu çikalım. Bu yandan Kızılbaş Urum, Büyük Gaymaklı Urum, Küçük Gaymaklı Urum, Digomu {Dikmen} Urum... Bir Mağusa kapısı vardı, ona da barikat gurclular. Galdık bunç1nde hiçbiriyeden gidemezdik.köylere. Biz burda sanki da kümesdeydik. Ben aslen Çatoztuyum (Serdar)ıjırrla. yıllardır Lefkoşa'dayım. Rumların Ç~toz'u bastığını duydum. Ailem da vardı orda Köydeki herkes Gonetra'ya qaçmış, Urum durmadan, bizim köyü dıltamış. Köy 4 dane şehit vermiş. Sonra benim gardaş bana geldi. Nasıl gurtıldıklarını anlattı ...Demesine göre, Ahmet Ağa isimli bir köylü demiş ki "gidecem bu Urum laman gonusayım", gitme demişler gene seni öldürecekler, gene da gitmiş Rumlar sormuş ..genne köyde Türk askeri var? O da demiş u, dolu dolu. Rumlar da bunu duyunca gorkmuş, bazı evleri ateşe verip qaçmışlar. Böylece Çatozlular gurtulmuş. Benim gardaş da bana geldi, bende galmaya başladı.. Yollarkapahydı, 2 ay galdıar bende.

O günlerde, Rum adanın her yerinde katliam yapardı. Muratağa, Sandallar, Atlılar Köylerindeki bütün köylüler gadm, erkek, çoluk çocuk demeden öldürüldü. Tek bir gadıncık gurtuldu. O da neyin içine girdiysa, bulamadılar. Çok ölen oldu çok. Ölüsü bulunmayan bir sürü da şehit var dağda. Çarpışmalar artık çok gızıştıydı. insanlar dayanamayyordu. Türkiye gelecek mi, gelmeyecek mi diye insanlar ağlaşıyordu. Görüşmelere giden Dr. Fazıl Küçük, insanların tek umuduydu. Çok işledi bu adam bu halk için, hem memleket meseleriynan uğraşffdı, hem doktorluk yapardı. Cumağaları beleş bakardı

hastalara. O görüşmelerden her geldiğinde, bütün halk dolardı bu Gimekapısıra, hep omuzlardaydı. Aha çıkardı bu garşımtzdaki balkoncuğa ordan hitap/)-derdi halka. YıUarnan gomşuluk yaptık Çok iyi insandı. Ama göreceğdirılt>uæaddedeki halkı kola yetiştirmezdik satmaya. Bir Hasan Efendi vardı. Biraz(rdeli)ydı. Çıkardı bizim balkona, Dr. Küçük gibi halka hitap edecekmiş.ÇJkcıphitap ettiğindebütün halkı güldürür, eğlendirirdi;

20 IT"gr;rmu;z sabahı, gaktık baktık Mandrez (Hamıtköy). ovalarına. Nasıl enellerdi>O/iiparaşütierinan nasıl, O sevinci anladamam, çok sevindiydik. Bağırırırdıınşşı'1lBr"geldi geldi Türk Asgari geldi" diye."

Derlendiği?fgr : Lefkoşa.

Kaynak k:işi : Mevhibe Kuşo.

işi : Ev Hanımı.

Yaşı : 68.

"Ben Umasora bağı, şehrin 9 mil dışında olan Plskobu köyünde galırdım. Bt:im köy Türk-Rum, garişik bir köyüdü. Köyün ortasından geçen bir anayol vardı,yo!un bir tarafı Türk, obirtarafı Rumdu.Annasırchkda yani.

15Ternmuz 1974 günü, başladı Rumlar gendi araJarında çatışmaya. Bize birşey yab11t~Jardı tabi daha, ama gene da, gorkmaya. başladık biz. Rum tarafında işl~yen Türkler işe gidmekden vazgeçtilerdi. Hatta bitim bunda bile, Türk tarafındŞl•/işçiler gorkudan işe gidmez diye, işyerlerrnin çoğu durduydu. Herkesi evine;kapandıydt Çünkü Romların dönüp bize safdıraeŞlğiru tahmin ediyorduk. Tahmtnimizde da yanılmadık yani. Dört gün birt>id~riynan çatışdıkdarı?şonra anlaşıp; birleşerek beşinci Gün bize saldırmayıa<.garar verdiler. 19 Temmuz günü başladılar bizi bombalamaya ama satdırmadılar. O beş-altı gün herkesin gulağı radyodaydt 20 Temmuz 1974 Cumartesi güp/saşt sabah 6.30'da radyodan canlı yayınla, halka seslenen Denктаş; "Adanın dört *pir* tarafından Türk asgeri çıkmaktadır; sakın olun" dedi. O gün bu çağrıyı birt<aç defa tekrarladı.. Ben o saatlarda fırında işlerdim. Radyodan bu çağrıyı duyunca dışarı çıgdım, bagdım herkes .bir yana koşuşur, herkes bir panik içinde. Ben, da iş yerinden çıkıp, hemen eve giddim. Evden birkaç parça eşya aldık, dtşşrı çıgdıg. En yakm sığınma yeri İngiUz.üsteri, ora gidersak gurtuluruk dedi.k, Bütürü köy gakdık giddik üslere. Zaten gal.saydık, direnemezdik ki Rum'a, Yoğuqu.ıo gadar gücümüz. Orda İngiliz bizi korumaya aldı, yedirdi, içirdi .bizi. Oraya, İngiliz üslerrne, biziminan beraber yaklaşık 10,000e yakın halk geldi civar köylerden.

Hepsimizda üslerde bulunan büyük bir ıetadyurn'a yerleşdirdiler. Akşam olunca da bisgüvicik, meyvasuyu, süt gibi ufak defek yeycekler dağıddılar bize. E golay da değilidi yani, o gadar insana biranda yemek bulasın. Ya yalnız yeyceğinan da bidmezki, çeşit ihdiyael olur insanların.

Ertesitgün İngilizler, karrıyonnarınan çadırlar getirdiler, gurdular bize. Birer da.patartiya verdHer, maksat birkaç gün idare edelim. ikinci Günden sonra, günde üç/öğün da yemek vermeye başladılar. Birkaç günden sonra, gene ingilizin gurçtğgu Happy Vaitey adı.ndtt bir kampa götürüldük. O kampda da. bir buçuk ay gadar kaldık. Orda kaldığımız sırada, evleri, köyleri yakın olanlar, evlerine gidipisdediklerini ahp tekrar kampa dönellerdi. Gorkallardı ama gene da gidellerdi. Zaten Rum da İngiliz.da bilirdi onnann gidip geldiğini, amma kimseye de bişey demezlerdi. Ondan sonra bizi Forest Camp adında başka bir kampa götürdüler. Gene üsler bölgesinde, sık hamıp ağaçlarının olduğu, ormanlık bir yeridi. Bütün ihtiyaçlarımızı, orda da, Barışgücü karşılardı. Buraya, halkın ihdiyaçarım, daha golay ve daha eyi garşılamak amacıynan, büyük büyük konteynerlerin içine fırınlar ve yemekhaneler guruldu. Ben da o fırında çahşmaya başladım. Ve Barışgücü bana, orda çahşdı~ım için maaş bile verirdi. Ingitiz asgeri orda, herkese, eyi köt.ü bir iş, bir uğraş verdiydi. Hem çalışdırıp para verirdi, .hem de yedirir içirirdi. Onda herşey yerli yerine oturmuşdu. Herkes yaşamını düzermi ratıatca sürdürmeye başladı. Kısacası 6 ay hıgıtız himayesinde kaldıgdan sonra, Forest Camp'dan Ağrotur üslerine

götürüldük./ 19 Ocak 1975 Pazar günü, Ağrotur'daki uçaklarınma gelen Türk uçaklarıynan, Adana'ya giddik. Adane'da okullara yerleşdirdiler bizi. dokuz gün Adana'da g~fd.ıktan sonra Mersin'e götürüldük. Ondan da deniz yoluynan, Mağusa'dan.Kuzey Kıbns'a ,geldik. Mağusa'gan, bas1arınan, bizi Lefkoşa'ya götürdüler. CDıda da okullara yerleşdirildik. iki gün da okullarda galdıgdan sonra Zodya'ya (~qştancı) okullara yerleşdirHdik Ondan sonra<da bizi Filya'ya (Serhatköy) ggtürdüler: Biz orasını beyenmedik diye tekrar Zodya'ya geldik ve oraya yerJE)ŞcJil<>Ve .orada .galdık.

Bugü:ııırttıala daha, o kamplarda geçirdiğimiz günneri unudmadım.n

Derlendiği"Yer : Gönyeli.

Kaynak Kişi> : Osmar1 Eres,

işi : Elektrikçi

Yaşı : 47.

"O>günlerde, Rum tarafında bulunan Atatasa bölgesinde inşaat işçisi olarak çalışıyrdum . Orada Türk ve Rum birlikte çalışırdık. işe gitmek için, her gün sabah.b.atikata kadar gelirdik ve bizi ordan alıp, Rum.tarafına götürürlerdi.

15 Jemmuz günü, yine herzamanki gibi, sabah kalkıp, sınırdan geçerek işyerimize(gittrıışUk O gün diğer günlerden daha farldıym+ş gibi görünüyordu. Günün itet1\$y¢n vakitlerinde, birkaç el silah sesi duyduk . Watbikat olabileceğini düşünerek,<,fl;i2:Ja .ciddiye almachk ve işimize devam ettik.' Daha sonra yanıma gelen Türk uşt;Jmız bana; "Be Ömer, bu durum hiç tatbikata qşııız~O'l~zgaliba savaş çıktı." @edi. Biraz sonra da işyerini terkettii. Bunun üzerif'le\yanımıza ge!en,işin ijl..ım müteahhidi "galiba bu iş ciddileşecek, en iyisi işi bıı-a~ırıtdedi ve<Pizi arap~şma bindirerek, Türk tarafına geçirmek için yola çıktık. .Zarzor barikatakadetr geldik. Çünkü bütün yollar kapatılmış, her yerde Rum tarikle1nve askeri araçtan bulunuyordu. Meğer-Rum bölgesi, kendi içinde çatışmaya başlamış. Bizi barikata bırakan Rum usta, bir durum otursa, ertesi gün{Jşe gitmiş merriizk söylemişti. Bu tarafa elinca, tam anlamıyla darbe başladığımız gördük. Daha sonra da seferberlik ilan edildi ve dağa çıktık. 20 Temmuz gününe kadar dağda kaldık.

19 Temmuz günü, birlik komutanımız beni yanına çağırdı ve gece saat 12'den sonra, yanma *gitmemi* istedi. Gece yarısından sonra yanına gittiğ.im komutanım "bu bezleri al ve sabaha doğru tüm sınırlara ger. Sabahleyin uçaldar gelinca, bunları görsün ve Türk bölgesi olduğunu anlayabilsin" dedi. Gün ağarmadan, kalkıp bezleri germeye başladım. Sabaha doğru, bezleri serdikten

biraz sonra; uçak seslerini duymaya başladım. İlk gelen uçaklar; Ağırdağ üzerinde bulunan, Rum birliği üzerine 2 tane bomba attı. Bunu görünce, "galiba dedik savaş başladı, bitiyor da, biz hiç silah atmaycayık" Bununla birlikte uçakların geriye kalanları da gelmeye başladı.

O sırada hem sevinç yaşıyorduk, hem korku, tabii savaş korkusu. Biz de bunun üstüne, gençlik heyecanıdır herhalde, Rum mevzilerini daramaya başladık. Bunu gören komutanımız, yanımıza gelerek "Be atmayın da çok mermimiz yoktur ya." dedi. Bu olaylar devam ederken, bir de bakın, bir Rum uçağı gelir üstümüze. Bulunduğumuz yere doğru bir iki bomba attıysa da dudduramadı. Sonra da gelen beş-altı tane Türk uçağı, bizi bombalayan Rum uçağını aralarına alarak, dağın arkasına sürüklediler. Daha sonrasını da görmedik.

Sonra bölgeyi temizlemek için, paraşütçülerle birlikte, Digomo'ya (Dikmen) taaruza çıktık... Bu sırada, radyodan Iskele'nin ve Baf'in düştüğünü duyduk. Bunu duyunca, heyecanlandık, üzüldük. Birlikte taaruza çıktığımız bazı arkadaşlarımız da, "madem ki onlar bizimkilerini öldürdü, biz de onlarınkilerini öldürelim" dedi. Ben ve birkaç arkadaş da buna karşı çıktık ve takas için, esir almamızı önerdik. Ortalığı yatıştırmaya çalışıyorduk. Ve o insanlar esir alındı.

Bu olaylardan sonra, en sonunda ateşkes anlaşması oldu. Türk ve Rum esirleri karşılıklı olarak değiş-tokuş yapıldı. Ve o günden sonra hiçbir şey

"Jeğışmeden bu günlere kadar geldik. Ateşkes bile hala daha devam eder. Yani savaş tamolarak sonuçlanmadı diyebiliriz."

Derlendiği Yer : Gönyeli.

Kaynak Kişi : Ömer Kafalı.

İşi : Serbest Meslek,

Yaş.ı : 45.

"18 Temmuz saâahı, bizimkilerin Rumların Lefkoşa smırmda çatıştıkları haberi, yayılmaya başladı. Biz o sıralar KöşklüçiftHk'te oturuyorduk. Bir süre sonr~ beyimi Boğazdaki birliğe ça~ırdı. Ben da dört çouu~umunan yalnız gald.ırn./Beyimden o gün hiçbir haber alamadım. Ertesi gün, çevrede Türkiye'ning~!!=)ceğl şayaları dolaşmaya başladı. Ben bunu duyunca, buruk bir sevince kapıldım>Ertesi sabahı dört gözle beklemeye başladırıt

.20 T~muz sabah1, Türk paraşütleri, havada götmeye.<başladık. Biz Türkiye g(!tdi>mactem gurtulduk, harp da olmayacak diye düşüti~ye başladık. Ama mağl~ş~fr,asılarp.o zaman baştam1ştı. .etrafta .tabanca.~.ve~.tQpisesieri duyulmaya paşlandı. Ne yapacağımızı şaşırmıştık. Korku .içinde çoeuklarıahp, -sokağa~.~ fırlacılık. Ha1kın güvenli yerlere ve bodrumlara, sığınması gerektiği söyleniyordu. •Dışardaki halkın, Zülhayır Apartmanının bodrumuna. d9gru koştüğünü gprdüm. Ben da dört çocuğumunan beraber, bodruma dQgru koşmaya başladık. Bodrum çok galabalık oldu. Bir da daha sonra komutanlar da oraya geldi Oras1 karargah halne getiri.JdL Benim için ve orda bulunanlar için bu büyük bir şanssızlıktı. Çünkü orada, telsizden tüm konuşularları ve olup bitenteri duyuyorduk. Bu bizim.Jçiri, ölüp ölüp diritmek gibiydi. O geceyi radyolar elimizde, mevzi için torba dikerek, ağlayarak, sızlayarak geçirdik. 21 Temmuz -gecesi, bizim ordan kaçmamatz ger.ektiğJ söylendi. Çünkü Rumun bu yöne doğru ileriledrğ(haberi geldi. Bodrumun daracık penceresinden çıkarak, nereye ,gideceğimizi bilmeden, KöşklüçifUik sokaklarında sağa sola koşmaya başladık. Ne yapacağımızı bilmezdik. Hiç

unutmam o karmaşanın içiride, benim *ufak* oğJarıyerdan boş gürşürü govanlan toplardı. H~rkes bu kaçış sırasında, bir tanıdığının, bir Türkün evine girmeye başladı. Biz de k.amiyoncu Raif adlı bir tarndığın evine sığındık. Ertesi günü her er sakindi. iGendimizce galiba ateşkes oldu dedik. Ordan çıktık. Evimize gittik. Fakat evirni~gahnacak gibi değildi. Bu yüzden .oradan\ŞyrH1p, Göçmenköy'e yeğenlerime/gittik. Yeni bir ev bulana kadar orda kaldık,Qok.içektik çok."

Derlendiği Yer : Hamitköy.

Kaynak Kişi : Özel Özçelik.

İşi : Emekli Tarih Öğretmeni.

Yaşı : 62.

"Çatışmalar başladı. Bfaim Ayannide çok çatışma yoğunu. Bütün köy Türküdü ya ondan. Urumlar dışardan gelirdi. Bu Urumlar ilk önce Aydın Köyüne sonra da bizim köye Ayanniye geldiler. Köydeki bütün halkı okula topladılar. Anamman tıı-nı, ilk almaya gelen Urum komutan, bensakat. olduğum için, bıraktı bizi ga~alıret evde. Daha sonra başka bir Urum asgerciğL, gelip bize konuşmaya başlar...Ananın ben eyi Rumca bilirdik ve onuynan gonı...ışi-oaya başladık. Sordu bizer'trı için siz da gitmediriz okula?" Ben da dedim genne, komutamrnz bıraktı bizi. Döndü anneminan konuşmaya. Başladı senin dedi genne hiçbir oğlun harbda yok. Siz dedi genne, teknil fukarasıruz. Annem da "benim bu sakat gızımdan başka, evladım yoktur. Teknil da fukarayık" dedi. O Urum bize acıdığmdan m1 nedir bHmembize birşey yapmadı. Ondan sonra, bizim eve giren Urum ve dışardaki genç Uruncuklar, köydeki bütün evleri soymaya başladılar. Annem dışarı çıkınca, çev~rdi1er silahı annemin üstüne. Evimize giren Urum da dedi "vurmayın da sakat grzı var". O genç Urumeuklar dört dane ev yakdılar köyde Okula götürülen insanlardan ölen olmadı. Ama köyümüzde dört dane şehit verdik. Biri cephede, ikisi sekakda, biri da evinin bahçasmda vuruldu. Evinin bahçasmda vurulan Gudretiye genablamd~. Sonra barış gücü geldi çeği bayrağı Rumlar kaçtı.

Köyümüze ne dogdor vardı, ne ebe. Benim yeğen o günlerde çocuğunu doğurdu. Afeden köpek gibi. B~r da hiç unutmam, Gavur hastanesinden haber geldi. Hastanız varsa getirin da eyileştirelim. Bizim dünür da inandı, götürdü oğlunu ama öldükleri haberi duyuldu. Başladıydı köy halkı dağdan, giziin

yoldan kuzeye kaçmaya. Boşaldıydı köy, gorkardın. Can, cins galmadıydı köyde. Yirmiikisinde değişme oldu. Bindirdiler bizi gavur otobüsüne, götüreceklerdi bizi uçak alaruna, değiştirmeye. Bizim otobüs şoförü Urumudu, sövnedi, eyiydi. Ama obür otobüsdeki Türkler çok sövme duydu. Urum köyünün içinden geç~ri<an, cıratar tükürürlerdi bize. Sonra değişme oldu geldik bu tarafa. Yerleşdik Bostancı'ya. O günden bura da galırık burda Esgi köyümüzde, Ayannide bağlar, bademler, zeytin ağaçları herşey vardı. Özlerim köyümü."

Derlendiği Yer : Bostancı.

Kaynak Kişi : Zarif Hanım.

İşi : Ev Hanımı.

Yaşı : 66.

KİŞİ VE YERADLARı DİZİNİ

Kişi ADLARI DİZİNİ

	Sayfa
Ahmet Ağa	47
Celal Bayar Emin	17-23
Cemal Adanalı	19
Cemal Ah111E3tKaya	13
Dr. Fazıl KütOk	27-37-47
EcvetYusuf	23
Gırlvas	4
Ham Sarmaya	23
Hasan Ali	23
Hasan Berber	19-23
Hasan Hasiürer (Hasan Salih)	23
Hüseyin Ruso	10-17-19
Kasap Cemal Koçcino	23
Kiremitçi Halil Efendi	19
Lastikçi Aziz	21-23
Leman Feridun	13
Mehmet Şakir	23
Muhtar Yusuf	17
Mustafa Yalçın	2
Naci Adanalı	19

	Sayfa
özer Komando	23
Petek BeyLQşnian Efe	15-23
Rauf R. Denктаş	2-43
Salih Ruso	13
Spano Kâmil	23
Şerife Hanım	5
Tuncay Yusuf	23
Türkan Aziz	37
Yoğurtçu Salih Dayı	23

YER ADLARI DiZiNi

	Sayfa
Adana	49
Ağırdağ	52
Ağrotor Üsleri	49
Asbava	27
Atala sa	52
Atatürk İlkokulu	10,-37-41
Ayarım	57
Aydın Köyü	57
Ayvası	2-27-32
Beyarmudu (Pergama)	43
Bostancı (Zotya)	49-57
Cihangir	19
Çağlayan	27
Çamlıbel (Margi)	41
Çiçek Sineması	10
Dağyolu	32
Denya	32
Dikmen (Digomo)	41-47-52
Dilekkaya	43
Forest Camp	49
Girne Askeri Hastahanesi	37
Goçinagrimigya	5
Gonetra	47
Gôçmenkçy	23-55
Gönyeli	2-35
Hamitköy (Mandirez)	10-13,,17--19'47

	Sayfa
Happy Valley Kampı	49
iskele	43-52
Karakaş Apartmanı	29
Kaymaklı (Büyük Kaymaklı ve Küçük Kaymaklı)	10-13-15-17 -19- 21-23-31. -47
Kızılbaş	47
Koççat	41
Kördümsn	2
Köşklüçiftlil<	29.55
KuruçeşrrıFJib.lqştahanesi	37
Larnaka	3943
Lefkoşa (Gimet.Çaçldesi)	5-10-17-27-47-55
L.edra Pal~~	27
Limasol	8-49
Ortaköy	5-10
Piskobu	49
Saray Otel	27
Sarayönü Qeimi	13
Serdarlı (Çeitoz)	47
Serhatköy	49
Sihari	10
Şahin Sineması	13
Tirikomo Bahçalar Köyü	4
Üsküdar Bar	15-19-31
Vasilya	27
Yenişehir	15
Yılmazköy (Şillurş)	2-32
Zülhaytr Apartmçını	55